

ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ

“ Св. Иван Рилски ”

гр. Раднево , ул. “ Георги Димитров “ № 39

Директор: 0417/8-23-47

Гл.счетоводител:0417/8-23-55

УТВЪРДИЛ:

ИНЖ. МАРИЯ КОЛЕВА

Директор на ЦГ „Св. Иван Рилски“
гр. Раднево

съгласно заповед № 882/04.09.2025 г.

УЧИЛИЩНА ПРОГРАМА

**ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА УПОТРЕБАТА И ЗЛОУПОТРЕБАТА
С НАРТКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА
ЗА УЧЕБНАТА 2025/2026 ГОДИНА**

ВНИМАНИЕ НАРКОТИЦИ !

I. Основната **цел** на училищната програма е прилагане на ефективен модел за превенция на употребата на наркотици и утвърждаване на здравословен начин на живот сред учениците, посредством въвеждане на цялостна, последователна и ефективна учебна програма по здравно образование в училищата и разгръщане на превантивни дейности в местната общност.

II. В съответствие с поставената цел, основните **задачи** на програмата са:

- Осъществяване на системни и ефективни дейности за превенция на употребата на наркотици и утвърждаване на здравословен начин на живот на ниво местна общност;
- Реализиране на модел за подкрепа на процеса на утвърждаване на училището, като среда, в която се реализира ефективна превенция на употребата на наркотици от младите хора.

III. Превенцията на наркотичната употреба може да се определи като комплекс от **инициативи, дейности и политики, които се реализират със следните цели:**

- Да се предотврати първия опит с наркотични вещества (както легални, така и нелегални)
- Да се предотврати редовната употреба и злоупотребата на наркотични вещества, както и развиването на зависимости.

1. Училищната програма за превенция на употребата на наркотици в училището е насочена към **превенция на търсенето**, като се основава на доказано ефективни европейски практики, съобразени с характерните условия в българското училище и със специфичните социално-икономически характеристики на страната. Програмата съчетава различни подходи и широк спектър от дейности, насочени към:

- **Паралелно изграждане на знания и умения за здравословен начин на живот и избягване на рисковото поведение:** изследванията сочат, че ефективната превенция се отнася не само до предаването на информация за наркотични вещества и неблагоприятни последици от рисковото поведение, но и до изграждане на умения за здравословен начин на живот. Ето защо, от една страна програмата има за цел да повиши нивото на информираност на младите хора относно проблемите свързани с употребата и злоупотребата на наркотични вещества като им осигурява обективна информация, базирана на научно доказани факти, а от друга страна – да изгради тях умения за вземане на решение, изясняване на ценностите, свързани със стресови ситуации и т.н.
- **Активно ангажиране на много партньори за изграждане на здравословна среда:** предотвратяване на търсенето на наркотични вещества, посредством реализиране на *последователни, системни и адекватни действия* във всички сфери от живота на младите хора – училище, семейство, местата за забавление. Ето защо програмата е базирана на т.нар. цялостен подход – дейностите по превенция не се ограничават само до училището или до семейството, а се разгръщат в по-широк спектър, който осигурява *потвърждаване на позитивните послания за здравословен начин на живот.*
- **Изграждане на позитивни нагласи към здравословен начин на живот:** ефективната превенция на наркотичната употреба включва изграждане на позитивна нагласа у младите хора към здравословни модели на поведение. Ето защо, програмата засяга не само превенция на потребата и злоупотребата с *нелегални (хероин, марихуана и т.н.) и легални наркотични вещества (алкохол, тютюн),* но и други аспекти на здравето – сексуално здраве, рисковото поведение и т.н. реализирани чрез здравното образование.

2. Здравното образование в своята същност е превантивна мярка, насочена към реализиране на първична превенция на рисковото поведение на учениците. Тя е базирана на **личностно-центрирания подход** – фокусът в образователния процес е насочен към личността на ученика.

3. Основен акцент е **обучението в социални умения**. Обучението (образованието) в социални умения е насочено към подсилване на психо-социалните умения по начин,

съобразен с културния контекст и нивото на развитие на обучаващите се като допринася за личностното и социалното развитие и превенция на здравето и социалните проблеми.

4. Научните изследвания сочи, че обучението в социални умения (умения за живот) се осъществява най-ефективно посредством т.нар. **„интерактивна методика на обучение“**. Интерактивната методика на обучение е насочена към активно участие на учениците в образователния процес, а не пасивно усвояване на готови идеи и правила. Интерактивното обучение предполага самостоятелно търсене и осмисляне на аргументи и контрааргументи, решаване на проблеми и избор на поведение в ситуации, близки до реалността. То провокира учениците да поемат отговорност за своето поведение, способства за ефективното използване на индивидуалните възможности в различни житейски ситуации. Основните методи, използвани в рамките на програмата по здравно образование са индивидуално и групово работа, дискусии, решаване на казуси, ролеви игри, дебати и др.

IV. Целевата група на представената програма са учениците от VIII-XII клас. Основната цел на здравното образование е учениците да придобият знания, формират положително отношение и усвоят умения за здравословен начин на живот, избягване на рисковото поведение и овладяване на социално адаптивно поведение.

1. Основните задачи на здравното образование са:

- Да предаде на учениците знания за различните аспекти на здравето, здравословния начин на живот, сексуалните взаимоотношения, наркотичните вещества, индивидуалните и социални последици от тяхната употреба и рисковото поведение като цяло;
- Да формира у учениците положително отношение към личното здраве, здравословния начин на живот, самостоятелния информиран и отговорен избор;
- Да подпомогне учениците при усвояване на разнообразни социални умения, свързани с общуване, асертивност, оценка на ценностите, вземане на решения, устояване на натиск, целеполагане, справяне с емоциите, решаване на конфликти и проблеми, изискващи информиран избор и поемане на отговорност за собственото поведение.
- Здравното образование е съставен от урочни единици. Тези урочни единици са структурирани в три модула, които са еднакви за всеки випуск – „Личност и здраве“, „Здраве и сексуалност“, „Наркотици – рисково поведение“.

2. Обобщено, съдържателните параметри на модулите могат да бъдат представени по следния начин:

- **Модул „Личност и здраве“:** здраве и здравословен начин на живот, рискови и протективни фактори, индивидуални и социални проекции на здравето, личен избор и отговорност към здравето, общуване, физическо и психично здраве, същност на рисковото поведение и оценка на риска;
- **Модул „Здраве и сексуалност“:** акцент е върху особеностите на сексуалното развитие, сексуалните взаимоотношения и здравето; рисковото поведение в сферата на сексуалните взаимоотношения; полови роли, нагласи и очаквания, възприемане на сексуалния живот като осъзната отговорност.
- **Модул „Наркотици – рисково поведение“:** в този модул се набляга основно на употребата на наркотични вещества като рисково за здравето поведение; видове психоактивни вещества; групов натиск, асертивен отказ, умения за оценка на риска, генериране на алтернативи на наркотичната употреба; оценка на силните и слабите страни на личността; усвояване на умения за справяне с рискови ситуации, свързани с предлагане и употреба на наркотични вещества.
- **Приемането на правила и процедури,** касаещи употребата на наркотични вещества(легални и нелегални) на територията на училището: създава се възможност да се разговаря на теми, считани за „табу“ като наркотичната употреба, рисковото поведение, като успоредно с това дава възможност на учениците да се включат със собствен принос във функционирането на училището и да формират у себе си чувство за баланс между права и отговорност.
- **Правила и процедури** изработени от училищния екип и предложени за обсъждане и одобрение на учениците под формата на дискусии или в часовете по Здравно образование.

V. Работа с родители:

1. С оглед родителите да бъдат информирани за случващото се в училище в контекст на промоцията на здраве и превенция на рисковото поведение, и заедно с това да придобият практически знания и умения да разговарят със своите деца на теми като употребата на наркотици, сексуалното поведение и др.

2. Родителите, които се активизират да помагат по този въпрос показват с това тяхната съпричастност към дейностите, развивани на училищно ниво.

3. Участието на учениците в множество и разнообразни извънкласни дейности, които да спомогнат за активизиране на всички участници в училищния живот както и представители на общността и формиране на атмосфера на доверие и позитивно общуване в училището – концерти, благотворителни базари, конкурси за плакати на конкретна тема, за лого и мото на дейностите развивани на училищно ниво и др.

4. Внедряването в часовете на класа и часове по Здравно образование.

- необходимо е това да бъде съпътствано от реализирането на такива извънкласни дейности, които способстват за утвърждаване на училището като среда, подкрепяща промоцията на здраве и превенцията на рисковото поведение сред младите хора;

- въвеждането единствено в часовете по Здравно образование не е достатъчно, за да почувстват учениците осезаема промяна в атмосферата в училище. Необходимо е в неформални дейности те да получават потвърждение на представените в часовете превантивни послания.

5. Учениците да се включват в предизборната кампания, като участват при изработването на агитационни материали, организирането на дискусии и публични дебати, свързани с утвърждаването на здравословен начин на живот в училището и др.

6. Инициатива на общинско ниво с наши ученици.

Програмата е приета на Педагогически съвет с Протокол № 18 на 04.09.2025 г.

Информация за превенция за разпространението и употребата на наркотични вещества

В областта на предотвратяването на употребата и злоупотреба на подрастващите с **наркотични вещества** от особена важност е превенцията. Важно е да се осигури информация на подрастващите за вредите от употребата на наркотични вещества и последствията, които те могат да имат върху здравето, ученето и бъдещето на ученика. Това може да се осъществи чрез провеждане на информационни кампании, провеждане на уроци, насочени към превенция на наркотиците, организиране на дискусии и семинари и др.

Необходимо е да се подчертае опасността от новите дизайнерски дроги и наркотични вещества, които причиняват трайни щети върху психиката на личността, а в доста чести случаи водят и до летален изход.

Едни от най-разпространените наркотични вещества в Р България са марихуаната и синтетичните наркотични вещества – амфетамини, но в последните години навлязоха райски газ и комбинирани наркотични субстанции.

При интерпретиране на темата за употребата и злоупотребата с психоактивни вещества в контекста на новите вещества, които се разпространяват, не стои въпросът за пристрастяването, а за трайни и продължителни увреждания и загуба на живот.

Разпознаване на случаи на употреба на наркотични вещества от ученици и подрастващи и реакция в такива ситуации

Разпознаването на случаи на употреба на наркотични вещества от ученици и подрастващи е от съществено значение за предприемане на подходящи мерки и предоставяне на помощ. Тук са представени някои признаци, които могат да помогнат при разпознаването на такива случаи:

✓ Физически промени:

Употребата на наркотични вещества може да предизвика физически промени при учениците и подрастващите. Това може да включва необичайни покачвания или загуби на тегло, красноречие, необичайно разширени или стеснени зеници, осезаеми промени във външния вид (кожни проблеми, неглижирана визия и пр.).

✓ Промени в поведението и настроението:

Учениците и подрастващите, които употребяват наркотични вещества, често проявяват промени в поведението и настроението си. Това може да включва изолация, намалена учебна успеваемост, нередовно посещаване на училище, промени във връзките със семейството и приятелите, агресивност, раздразнителност, депресия или еуфория.

✓ Финансови проблеми:

При употребяващите наркотични вещества често възникват финансови проблеми. Те може да се опитват да събират пари по необичаен начин или да проявяват необяснимо поведение на недостиг на средства.

✓ Пропуски и незадоволителни резултати в училище:

Употребата на наркотични вещества може да доведе до нередовно посещаване на училище, пропуски на уроци или незадоволителни резултати в учебните постижения.

Необходимо е да се отбележи, че е от значение да се наблюдават повече от един от посочените признаци и да се подходи внимателно към събиране на допълнителна информация посредством разговор с ученика.

Взаимодействие на учениците с училищното ръководство и отговорните институции в случаи на разпространение и на употреба на наркотични вещества

Необходимо е да бъдат осигурени административни възможности учениците да сигнализират в случай, че станат свидетели на разпространение или употреба на наркотични вещества или ако са били принуждавани или склонявани да закупуват наркотици от свои съученици или лица в или извън училище. Това включва:

✓ Информирание на училищното ръководство:

Учениците се обръщат към училищното ръководство – директор или заместник-директор, и го информират за ситуацията с разпространение или употреба на наркотични вещества, на която са станали свидетели.

✓ **Информирание на училищния психолог или педагогически съветник:**

Учениците имат право да се консултират с училищния психолог или педагогически съветник. Тези специалисти могат да предложат подходящи решения и да предоставят подкрепа както на засегнатия ученик/ученици, така и на учениците, които съобщават за случаи на разпространение и на употреба на наркотични вещества.

✓ **Създаване на условия за подаване на анонимни сигнали:**

Училищното ръководство осигурява възможности в училището за анонимно съобщаване от учениците на информация за употреба на наркотици или разпространение на наркотици. Това може да се осъществи посредством анонимни кутии за сигнали, онлайн формуляри, които учениците могат да използват или телефонни линии, например: 116 111.

✓ **Информирание на учениците за възможности да се обръщат и директно към органите на реда:**

Ръководството на училището е длъжно да информира учениците за възможностите да се обръщат и директно към органите на реда, в случай че ученик се почувства сериозно застрашен от ситуации на принуждаване или склоняване да закупува наркотици от свои съученици или лица в или извън училище или стане свидетел на такава ситуация. Органите на реда разполагат със специализирани екипи и ресурси, които помогнат в борбата с употребата на наркотици в училищната общност.

Важно е да се знае, че възрастова особеност на подрастващите тийнейджъри, когато най-често се случва първият досег с наркотични вещества, е характерна със стремежа да се експериментира, но същевременно подрастващите се страхуват за себе си, усещат, че имат по-ниска волева устойчивост да устояват на натиска на връстници, които могат да ги тласкат към рисковото поведение, и са по-склонни да се доверят на възрастен от училище, авторитет за тях, отколкото да споделят в семейната среда.

Комуникация с родителите в случаи на установяване на разпространение и употреба на наркотични вещества от децата им

Комуникацията с родителите от страна на училището като институция е от съществено значение в случай на установяване на разпространение и употреба на наркотични вещества от учениците.

Аспекти на комуникацията с родителите:

✓ **Информирание:**

Директорите на училищата са длъжни да запознаят родителите с влезлите в сила Указания за действие при работа в случаи на разпространение, употреба и/или държане с цел разпространение на наркотични вещества или техните аналози в училищата и прилежащата им територия.

Ръководството на училището информира родителите за случаи на установена употреба или разпространение на наркотични вещества от децата им в училището. Тази информация се предоставя възможно най-скоро, за да се осигури разбиране за сериозността на проблема.

✓ **Открита комуникация:**

Необходимо е да се поддържа открита и прозрачна комуникация с родителите. Трябва да се предоставят ясни и точни детайли относно случая, включително мерките, които са взети от училището и здравните служби. Родителите се информират за възможностите за подкрепа и помощ, които са налични.

✓ **Индивидуален подход:**

Всеки случай се разглежда индивидуално, като се вземат предвид нуждите и специфичните обстоятелства на детето и неговото семейство. Родителите се канят на среща с ръководството на училището и представители на здравните служби, за да обсъдят възможния подход и действия.

✓ **Предоставяне на ресурси и подкрепа:**

Родителите се информират от училищното ръководство за наличните ресурси и програми за подкрепа на децата, които са засегнати от употребата на наркотични вещества. Това може да включва консултации със специалисти, участие в рехабилитационни програми или други форми на помощ.

✓ **Сътрудничество и последователност:**

Необходимо е да се установи сътрудничество между училищните органи и родителите в решаването на проблема с употребата на наркотични вещества. Това изисква съвместна работа, за да се осигури последователност в мерките и подкрепата, предоставяни на засегнатите ученици.

Комуникацията с родителите е от решаващо значение за решаването на проблема с употребата на наркотични вещества в училище. Тя трябва да бъде информативна, открита и съдържателна, с акцент върху подкрепата и ресурсите, налични за засегнатите ученици и техните родители.